

۲۰۲۳/۰۳/۲۲

قاموس کبیر افغانستان مثل تمام قاموس ها و لغت نامه ها، هر کلمه و لغتی - خواه یک اسم باشد یا یک اصطلاح و یا یکموضوع - را که نیاز به معرفی و تعریف معنایی داشته باشد به معرفی و شناسایی میگیرد و پیرامون آن پژوهش و تتبع می نماید. بی گمان کلمه، اسم و موضوع مورد معرفی علاقمندان و مخالفین خواهد داشت، ولی دست اندرکاران قاموس کبیر ناگزیر از رعایت اصل بیطرفی در کار های خویش اند، دیو و فرشته را به همان حالتی که دارند، به معرفی میگیرند و در آن نه چیزی می افزایند و نه از آن چیزی می کاهند.

عین موقف در معرفی رجال سیاسی کشور - اعم از مثبت و یا منفی - نیز جداً مراعات می شود در معرفی و بیوگرافی رجال سیاسی و در هر موضوع سیاسی قاموس کبیر بی طرف می باشد و قضاوت به دوش خوانندگان است. اگر قبل از این اصل عدم جانبداری قسماً فراموش شده باشد، بعد از این ما به طور کامل و جدی آن را مد نظر خواهیم داشت. امید است. خوانندگان عزیز از ما توقع جانبداری از این یا آن و نیز تذلیل این یا آن شخصیت سیاسی کشور را نداشته باشند، ما فقط بیطرفانه رجال سیاسی را معرفی میکنیم خوانندگان ما حق قضاوت خاص خودشان را در باره هر شخص سیاسی دارند.

معرفی «سلیمان لایق» در قاموس کبیر افغانستان

که در طفولیت بنام غلام مجدد نامیده میشد شاعر، نویسنده و یکی از بنیانگذاران حزب دموکراتیک خلق افغانستان محسوب می گردد.

وی در سال (۱۳۰۹ ش - ۱۹۳۰ م) در ولایت پکتیا متولد گردیده، پدرش عبدالغنی یکی از ارادت مندان خانواده مجددی بود و نام غلام مجدد را نیز جهت نشان دادن اخلاص به خانواده مجددی بر پسر خویش گذاشته بود ولی سرنوشت طوری رقم خورد که پسر وی نه تنها نام غلام مجدد را از خود دور نمود بلکه از لحاظ اندیشه و افکار نیز در سال های بعدی در مخالفت با آنها قرار گرفت.

سلیمان لایق تعلیمات ابتدائی خویش را در سال (۱۳۱۹ - ۱۹۴۰) در لیسه حبیبیه آغاز و متعاقب آن در سال (۱۳۲۶ - ۱۹۴۷) شامل

دارالعلوم پغمان گردید و بعد از فراغت از آن مدرسه دینی در سال (۱۳۳۲ - ۱۹۵۳) به تحصیل در پوهنخی شرعیات ادامه داده و در سال (۱۳۳۶ - ۱۹۵۷) از رشته فلسفه آن پوهنخی فارغ گردید، موصوف یک سال در دارالعلوم پغمان و یک سال نیز در پوهنخی شرعیات نسبت اشتراک در تظاهرات، اخراج و از ادامه تحصیل باز داشته شده.

سلیمان لایق در دهه پنجاه شمسی در پخش و اشاعه اندیشه های چپ در محافل «مطالعه و مباحثه سیاسی» بطور فعال شرکت داشت، سپس در کنگره موسس حزب دموکراتیک خلق در ۱۱ جدی سال ۱۳۴۲ شرکت نمود و زمانی که نشریه خلق (حمل ۱۳۴۵ الی اخیر ثور همان سال) نشر می گردید اشعار او در آن نشر شده بود.

Fehler! Unbekannter Name für Dokument-Eigenschaft.

به صفحه قاموس کبیر افغانستان خوش آمدید

تیم بنیان گذار این قاموس آرزو دارد، داشته های این گنجینه که نمایانگر اصالت افغانستان باستان است شما را تا حد لازم مدد رساند

پس از انشعاب ثور 1346 در آن حزب که جناحی تحت رهبری بیرک کارمل تشکیل شد، لایق عضو علی البدل کمیته مرکزی انتخاب گردید. هفته نامه پرچم «حوت 1345 - 1349» به صاحب امتیازی سلیمان لایق و مدیریت مسئول میر اکبر خیبرنشرات داشت.

سلیمان لایق در انتخابات پارلمانی سال ۱۳۴۴ و ۱۳۴۸ خود را بحیث وکیل به ولسی جرگه کاندید ولی موفقیتی بدست نیاورد. در آن سالها لایق یکی از سخنوران اصلی در تظاهرات و گردهمایی های جناح پرچم حزب دموکراتیک خلق شمرده میشد.

بعد از کودتای ثور سلیمان لایق در ابتدا وزیر رادیو تلویزیون مقرر شد، و در وصف حفیظ الله امین سرود:

از نبرد حزب پیش آهنگ و اردوی جوان
زیر فرمان امین کشور گلستان گشته است

بعد از چند ماه آن وزارت لغو و در حوت 1357 لایق زندانی و در جدی 58 آزاد و پست دولتی چون وزیر اقوام و قبایل و رئیس آکادمی علوم دست یافت

لایق باوصف آنکه وی یکی از بنیانگذاران حزب دموکراتیک خلق در هنگام تاسیس و هم از اعضای رهبری جناح پرچم بعد از انشعاب حزب دموکراتیک خلق بود مگر در جریان زندگی سیاسی بخصوص بعد از کودتای ۷ ثور موقف ثابتی نداشته و چندین بار تغییر جهت داده است. قرار شنیدگی گزارشات و افواهاست وجود دارد که در روز کودتای ثور با این سخن که (دا خنزیر باید ووژل شي) با طرح امین به قتل داود خان همنوا شد.

در ادامه طرح مصالحه ملی دکتور نجیب الله بتاریخ (13 و 14 مارچ 1989) سلیمان لایق همراه با نجم الدین کویانی به طرابلس مرکز لیبیا رفتن تا با هیئت گلبدین حکمتیار مذاکره نمایند، جریان و نتایج این مذاکرات ناکام را لایق در رساله کوچک بنام «آغاز بدون مذاکرات لیبیا» در 1375 طبع مرکز نشراتی سبا کتابخانه پشاور نوشته بود.

بینین سیوان نماینده خاص سرمنشی ملل متحد برای افغانستان اخیراً در مورد روز های که دوکتور نجیب الله به دفتر ملل متحد پناهنده و کابل بدست مجاهدین سقوط نمود اظهار داشت که موصوف بخاطر وعده که با دوکتور نجیب الله در مورد خروج مصئون وی از کشور شده بود چندین بار با سلیمان لایق که در آن روز ها همه کاره امور بود دیدار و تقاضا نمود تا اجازه دهد دوکتور نجیب الله کشور را ترک نماید، ولی سلیمان لایق تقاضای بینین سیوان را رد نمود ، سلیمان لایق یکی از معاونین داکتر نجیب بود، بناء زندگی سیاسی سلیمان لایق مملو از چرخش ها و تغییر جهت ها در هر برهه زمانی بوده .

اگر در افغانستان ده شاعر معاصر را به معیار شاعر بودن به معنی وسیع کلمه (در سطح بلند بشناسیم بدون شک یکی از جمله آنها سلیمان لایق است. سلیمان لایق اگر شعرش را در خدمت اشخاص پایان تر از خود قربانی نمی کرد و یا همراهی و مداحی رژیم را که سبب بربادی کشور گردید اختیار نمی نمود با آن قریحه بلند شعری اش شاعر محبوب در جامعه جاودانه می ماند. بدبختانه که بسیاری از قلمداران پس منظر را در حالت حال دیده نمی توانند. ازینروست که دست به اعمال میزنند که باعث بد نامی ایشان در تاریخ میگردند. بطور مثال شاه شجاع، خلیل الله خلیلی و دیگران . این چنین اشخاص قریحه بلند شعری شان را که یک موهبت خدا دادی است دست کم گرفته به خاطر طمع دنیایی به دنبال اشخاص رفتند که صدها مراتبه پایان تر از خود او بوده اند.

اینک قطع نظر از اعمال سلیمان لایق به خاطر مرتبت بلند شاعری او در این جا از ایشان یاد آوری میکنیم. بخاطر شناخت شعر سلیمان لایق لطفاً به یکی از مجموعه های شعری او به طور نمونه به کتاب (بادبان : مجموعه شعر / سلیمان لایق) از انتشارات آکادمی علوم افغانستان دیپارتمنت زبان و ادب دری) مراجعه کنید و به صنعت شعری او را آشنا شوید.

Fehler! Unbekannter Name für Dokument-Eigenschaft.

د پانو شمیره: له 2 تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله لیکنه له رالیولو مخکي په خیر و لولی

اما سلیمان لایق بحیث شاعر و نویسنده مقامی شامخی در آسمان فرهنگ و ادب کشور دارد که کمتر شاعر دیگری را در کشور و حتی در سطح منطقه یافت میشود که با وی هم طراز باشد، یک عده سلیمان لایق را از جمله نخستین شاعران نو پرداز و نیمایی سرای کشور در شعر فارسی دری و پشتو دانسته البته وی در قالب های سنتی نیز اشعاری زیادی به هر دو زبان دری و پشتو سروده است ، لایق ۱۲ مجموعه شعری دارد، رمان منظومی هم بنام « مردی از کوهستان » دارد که تا هنوز چاپ نگردیده است. اشعار لایق اکثراً تحت تاثیر افکار و اندیشه های چپ گرایانه او بوده بطور مثال شعر « شور خلق » از مجموعه باد بان سال ۱۳۴۹ که در آن از پایان نظام سلطنتی و نبرد کارگران سخن میگوید:

همین که بوی نبرد آیدم ز خلق وطن

غزل ز سینه من فاتحانه می خیزد

بسر رسید دیگر روزگار زاغ پلید

که باز ، بار ازین آشیانه می خیزد

کنون به مزرعه پیچید سروش آزادی

ز کارخانه صدای چغانه می خیزد

ولی اشعار زیبایی هنری ، اجتماعی و میهنی نیز در مجموعه های شعری سلیمان لایق فراوان بوده بطور مثال شعر مشهور:

دوست دارم این وطن را

دوست دارم سنگ اورا

کوه او را

دوست دارم قلب خود را خانه اندوه اورا

دوست دارم این وطن را خاک او را ابر های مست و هیبت ناک او را

یا شعر معروف ای شعله حزین که بوسیله هنرمند بلند آوازه کشور زلاند یکجا با آهنگ خوانده شده

ای شعله حزین

ای عشق آتشین

ای درد واپسین

این شور تست یا که جنون سرشک ها

یا شعر من که میدمد از سوز جاودان.

همچنان قصیده معروف پشتو تحت عنوان « یو مضبوط وطن ورنی پیری » را سلیمان لایق خطاب به غنی خان شاعر بلند آوازه پشتونخواه سروده ، این سروده را اخیراً جاوید امرخیل هنرمند با استعداد کشور در قالب آهنگی زیبایی درآورده که با استقبال زیاد مردم روبرو شده است.

دا زمونږ د سترگو وړاندی «غنی» گوره څه تیریری

Fehler! Unbekannter Name für Dokument-Eigenschaft.

د پانو شمیره: له 3 تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنی د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرولو مخکې په څیر و لولئ

یو باتور ملت غر قیبری، یو مضبوط وطن نریبری
یوه دنیا د برم بذل، یوه دنیا د میرنیو
دغروب په لوری درومی، د تاریخ له پانو لویبری

همچنان شعر «ای د آزادی خاوری – تاته مو سلام دی» که توسط دکتور صادق فطرت کمپوز و خوانده شده بود، هم از او می باشد. اشعار دری و پشتوی سلیمان لایق اکثرأ توسط هنرمندان کشور مانند ناشناس، خُلاند، جاوید امرخیل و تعداد دیگر هنرمندان کشور یکجا در قالب آهنگ ها خوانده شده است .

سلیمان لایق به وساطت صیغت الله مجددی شوهر خواهر خویش در دوره حامد کرزی به کشور باز گشته و بحیث مشاور در آکادمی علوم توظیف گردید، وی سال های اخیر عمر خویش را در کابل سپری و سرانجام در اثر جراحاتی که در یک حمله انتحاری در سال ۱۳۹۸ بوی وارد گردیده بود بتاريخ (۱۰ اسد سال ۱۳۹۹ – 31 جولای 2020) در کابل به سن ۹۰ سالگی دیده از جهان بست.

Fehler! Unbekannter Name für Dokument-Eigenschaft.

د پانو شمیره: له 4 تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلپیکنی د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په خیر و لولئ